Bareferanse ya *Mukanda ya Lukutakanu Luzingu mpi Kisalu*

YANUARI 4-10

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | LEVI 18-19

"Landa Kuvanda ti Bikalulu ya Bunkete"

***w19.06* 28 § 1**
Mutindu ya Kuditanina na Mutambu ya Satana

Ntangu Yehowa tangaka mambi yina makanda ya vandaka na nziunga ya Izraele vandaka kusala, yandi tubaka nde: "Beno fwete sala ve mambu yina bo ke sala na insi ya Kanana, kisika mono ke nata beno. . . . Insi yina kele mvindu, mpi mono ta pesa yo ndola sambu na kifu na yo." Sambu na Nzambi ya santu ya Izraele, luzingu ya bantu ya Kanana vandaka nzanzi, yo yina insi na bo kumaka mvindu.—Levi 18:3, 25.

***w17.02* 20 § 13**
Yehowa Ke Twadisaka Bantu na Yandi

13 Bantu yina vandaka kutwadisa makanda ya nkaka vandaka ve ti mayele ya kufwana. Mu mbandu, bamfumu ya Kanana ti bantu na bo vandaka kusala mambu ya mbi kibeni, bantu ya dibuta mosi vandaka kuvukisa nitu, babakala vandaka kuvukisa nitu ti babakala, bankento ti bankento, bantu vandaka kuvukisa nitu ti bambisi, kuyoka bana na tiya, mpi kusambila biteki. (Levi 18:6, 21-25) Diaka, bamfumu ya Babilone ti ya Ezipte vandaka ve ti bansiku yina bansadi ya Nzambi vandaka ti yo, bansiku yina vandaka kusadisa bantu ya Nzambi na kuvanda bunkete. (Kutanga 19:13) Kansi, bansadi ya Nzambi vandaka kumona mutindu bantu ya kwikama yina Nzambi ponaka na kutwadisa bo vandaka kupusa bo na kusambila Nzambi na mutindu ya bunkete, kuvanda bunkete na nitu, mpi kuvukisa ve nitu na mutindu ya mbi. Ya kieleka, Yehowa vandaka kutwadisa bansadi na yandi.

***w14* 1/7 7 § 2**
Nzambi Ta Sala Nki Sambu na Mambu ya Mbi?

Inki beto ta tuba sambu na bantu yina ke buyaka kusoba banzila na bo na ntu-ngolo yonso mpi ke salaka mambu ya mbi? Yindulula lusilu yai: "Bantu ya mbote ti ya kieleka ta zinga na ntoto na beto yai; kansi bantu yonso ya mbi, Nzambi ta katula bo na ntoto; yandi ta tumuna bo mutindu bo ke tumunaka matiti na ntoto." (Bingana 2:21, 22) Bupusi ya bantu ya mbi ta vanda diaka ve. Na nsungi yina ya ngemba, bantu ya bulemfu ta katuka malembe-malembe na kimpika ya kukonda kukuka yina bo me bakaka na Adami.—Baroma 6:17, 18; 8:21.

Bimvwama ya Kimpeve

***w06* 1/7 14 § 11**
"Mono Ke Zolaka Bansiku na Nge Mingi!"

11 Ngidika ya zole ya nsiku ya Moize yina vandaka kumonisa nde Nzambi ke kudibanzaka sambu na mambote ya bantu na yandi vandaka nswa ya kulokuta bambuma yina vandaka kubikala na bilanga. Yehowa tubaka nde ntangu muntu ya Izraele yina kele na bilanga ke katula bambuma na bilanga na yandi, yandi fwete pesa bansukami nswa ya kulokuta bambuma yina bantu ya ke katula bambuma ke bikisa. Bo vandaka ve na nswa ya kukatula bima yina vandaka na nsuka ya bilanga to ya kulokuta bambuma ya olive yina vandaka kubwa na ntoto. Yo vandaka kulomba mpi ve nde bo vutuka na nima sambu na kulokuta bima ya bo me vila. Ngidika yai vandaka ngidika mosi ya

zola sambu na bansukami, banzenza, bana yina bibuti na bo me fwaka, mpi mifwidi. Ya kieleka, sambu na kulokuta bima yina bantu vandaka kubika na bilanga, yo vandaka kulomba kusala ngolo, na mutindu yina yo vandaka kusadisa bansukami na kusala kisalu sambu na kuzwa madia na kisika ya kulomba.—Levi 19:9, 10; Kulonga 24:19-22; Nkunga 37:25.

YANUARI 11-17

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | LEVI 20-21

"Yehowa Me Tula Bantu na Yandi na Kingenga"

***w04* 1/11 11 § 12**
Keti Nge Kele ti Kikuma ya Kutula Kivuvu na Paladisu?

12 Kansi, kele ti kima mosi yina beto lenda vila ve. Nzambi tubilaka bantu ya Izraele nde: "Beno landa mambu yonso ya mono ke songa beno bubu yai. Ebuna beno ta zaba kusabuka masa ti kukota na ntoto ya beno ke kwenda kutunga." (Kulonga 11:8) Levi 20:22, 24 ke tubila ntoto mosi yina. Biblia ke tuba nde: "Beno landa bansiku na mono yonso ti mambu yonso ya mono me tubaka na beno, beno lungisa yo; mpidina nsi ya Kanana ya mono ke nata beno sambu na kutunga muna, yo ta luka beno ve. Mono tubilaka beno yo nde ntoto yai ya mbote yina kele mpi na bima mingi ya kudia mono ta pesa yo na maboko na beno." Ya kieleka, sambu na kukota na Ntoto ya Lusilu yo lombaka kuvanda ti bangwisana ya mbote ti Yehowa Nzambi. Sambu bantu ya Izraele lemfukaka ve na Nzambi, yandi pesaka nzila nde bantu ya Babilone kununga bo mpi kukatula bo na kisika yina bo vandaka kuzinga.

***it*-1-F 1106**
Dikabu

Konso kima ya mbote yina muntu yina me fwa mpi vandaka munkwa na yo me bikila muntu yina fwete baka yo to bantu yina me fwana na kubaka kisika na yandi; konso kima yina nkaka to muntu yina zingaka na ntwala me bikila muntu. Ngogo ya Kiebreo yina bo sadilaka kele *na·chal′* (ngogo: *na·chalah′*). Yo ke tendula kubaka to kupesa kimvwama to bima yina ya nkaka me bikisa na muntu yina ta yinga yandi. (Kut 26:55; Eze 46:18) Bantangu ya nkaka, bo ke sadilaka ngogo *yarash* sambu na kutubila "muntu yina me fwana na kubaka kimvwama bonso muntu yina fwete baka yo" kansi mbala mingi yo vandaka sambu na "muntu yina fwete baka kimvwama" kansi ve yandi me fwana na kubaka yo. (Kuy 15:3; Lev 20:24) Yo ke tendula mpi "kukonda kubaka, kukula" mutinsu basoda ke salaka. (Kul 2:12; 31:3) Ngogo ya kigreki yina bo me sadila sambu na kimvwama ke wakana ti klêros, yina ke tendula "kukabula" mpi "difwa".—Mat 27:35; Bis 1:17; 26:18.

***it*-2-F 438 § 5**
Bandeke

Na nima ya mvula ya ngolo, Noa tambikaka bimenga ya "bigangwa ya ke pumbukaka ya bunkete" mpi bambisi ya nkaka. (Kuy 8:18-20) Banda na ntangu yina Nzambi pesaka bantu nswa ya kudia bandeke kansi bo fwete dia ve menga. (Kuy 9:1-4; fwanisa ti Lev 7:26; 17:13.) Na ntangu yina Bantu vandaka kubinga bandeke ya nkaka nde yo kele 'bunkete', ntembe kele ve nde yo vandaka sambu Nzambi monisaka mutindu yandi vandaka kundima nde bo pesa yandi yo bonso kimenga. Kansi mambu yina Biblia ke tubaka na yina me tala madia ke tubila ve ata ndeke mosi bonso ndeke ya "mvi-

ndu” tii ntangu nsiku ya Moise basikaka. (Lev 11:13-19, 46, 47; 20:25; Kul 14:11-20) Biblia ke tubila ve na pwelele yonso bikuma yina vandaka kusala nde bo binga bandeke ya nkaka nde yo kele “mvindu”. Mu mbandu, bandeke ya nkaka vandaka bandeke yina ke diaka misuni to bambisi yina me kudifwila kansi bandeke yonso vandaka ve mutindu yina. (tala *HUPPE.*) Bo katulaka nsiku yai ntangu bo salaka kuwakana ya mpa kaka mutindu Nzambi monisaka yo piere na mbona-meso.—Bis 10:9-15.

Bimvwama ya Kimpeve

***it*-1-F 1180**
Kudizenga-Zenga Nitu

Nsiku ya Nzambi vandaka kubuyisa bantu ya Izraele na kuzenga-zenga ve nsuni sambu na muntu yina me fwa. (Lev 19:28; 21:5; Kul 14:1) Sambu na nki? Sambu bantu ya Izraele vandaka santu sambu na Yehowa mpi sambu Yehowa ponaka bo na kuvanda bantu na yandi. (Kul 14:2) Yo lombaka mpi nde bantu ya Izraele kubuya mambu yonso yina ke wakana ti lusambu ya biteki. Diaka, mawa ya kuluta mingi yina vandaka kusala nde muntu kudilwadisa na nitu, vandaka diambu mbi mingi sambu na bantu yina zabaka mambu yina ke kuminaka muntu kana yandi me fwa mpi sambu bo vandaka ti kivuvu ya lufutumuku. (Dan 12:13; Ebr 11:19) Nsiku yai ya kubuya kudizenga na nitu vandaka kusadisa bantu ya Izraele na kuzitisa nitu yina Nzambi salaka.

YANUARI 18-24

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | LEVI 22-23

“Bankinsi ya Bansungi Kele ti Ntendula Sambu na Beto”

***it*-1-F 884-885**
Nkinsi ya Mampa ya Kukonda Levire

Kilumbu ya ntete ya Nkinsi ya Mampa ya Kukonsa Levire, vandaka kilumbu ya lukutakanu mosi ya santu mpi ya kisabatu. Kilumbu ya zole vandaka Nisani 16, yo vandaka kilumbu yina bo vandaka kunatila nganga-nzambi bima ya ntete ya bo vandaka kukatula na bilanga mpi bambuma ya ntete ya Palestine. Na ntwala nde nkisi yai kusalama, bantu vandaka ve ti nswa ya kudia mbuma ya mpa, dimpa to mbuma ya kukalanga na nsungi ya mpa ya kukatula bambuma. Nganga-Nzambi vandaka kupesa Yehowa makabu na mutindu ya kifwani ntangu yandi vandaka kunikisa kita ya bambuma ndambu na ndambu mpi yandi vandaka kupesa mwana-dimeme ya bakala ya kukonda kifu yina kele na mvula na yo ya ntete bonso dikabu ya kuyoka, dikabu ya mbuma yina bo vukisa ti mafuta mpi dikabu ya malafu. (Lev 23:6-14) Bo vandaka ve ti nswa ya kuyoka konso mbuma yina to fufu na yo na mesa-kimenga mutindu banganga-nzambi kumaka kusala yo na nima. Bo vandaka ve kupesa kaka makabu ya bambuma na bo ya ntete na meso ya bantu yonso. Kansi konso dibuta mpi konso muntu ya Izraele vandaka ti nswa ya kupesa bimenga sambu na kupesa matondo na nsungi ya nkinsi.—Kub 23:19; Kul 26:1, 2; tala BAMBUMA YA NTETE.

Ntendula na Yo. Kudia mampa ya kukonda kufunisu vandaka kuwakana ti bantuma yina Yehowa pesaka Moize, kaka mutindu mukanda ya Kubasika 12:14-20 ke monisa yo, yina kele ti ntuma yai ya kele na verse 19: ya ke tuba nde: “Bilumbu nsambwadi bo fwete mona ve pate ya ngani na banzo na beno.” Na Kulonga 16:3 Biblia ke tuba nde mampa ya kukonda kufunisa

kele “dimpa ya bampasi” mpi konso mvula yo vandaka kuyibusa Bayuda mutindu bo kwendaka na Ezipte na nswalu yonso (yina pesaka bo ve nzila ya kukatula ba pate na bo [Kub 12:34]). Bantu ya Izrale vandaka mpi kuyibuka bampasi mpi mutindu Yehowa katulaka bo na kimpika mpi gulusaka bo kaka mutindu Yandi tubaka: “Sala mutindu yina ntangu yonso ya nge kele na luzingu, sambu nge yibuka kilumbu yina nge basikaka na insi ya Ezipte.” Kumona mutindu bo kumaka dikanda yina vandaka na kimpwanza mpi kuzaba nde Yehowa muntu gulusaka bo, pusaka bantu ya Izraele na kusala nkinsi ya ntete na kati ya bankinsi tatu yina bo vandaka kusala konso mvula na mutindu ya mbote kibeni.—Kul 16:16.

***it*-2-F 527 § 1**
Pantekoti

Bo vandaka kusadila bambuma ya ntete ya kuyela ya nsungi ya kukatula ble na bilanga mpi makabu ya bambuma ya ntete na mutindu ya kuswaswana. Yika mpi bandambu zole na kati ya bandambu kumi ya efa ya fufu ya kitoko ya ble (4,4 l) ti mampa zole ya kuyoka ti levire. Yo vandaka kulomba nde bo nata yo na ‘bisika yina bo vandaka kuzinga’ disongidila nde bo fwete sala mampa mutindu bo vandaka kusala yo sambu na madia ya dibuta ya konso kilumbu kansi ve bonso kima ya sa. (Lev 23:17) Bo vandaka mpi kupesa makabu ya kuyoka mpi dikabu sambu na disumu kumosi ti makabu yai. Sambu na dikabu ya kinduku, bo vandaka kupesa bana-mameme zole ya babakala. Nganga-nzambi vandaka kunikisa mampa mpi mameme na ntwala ya Yehowa ntangu yandi vandaka kutula maboko na nsi ya mampa ti ya bitini ya mameme mpi mutindu yandi vandaka kunikisa yo na ntwala mpi na nima. Mambu yina nganga-nzambi vandaka kusala vandaka kutendula nde bo vandaka kupesa yo na ntwala ya Yehowa. Na nima ya kupesa mampa mpi mameme, yo vandaka kulomba nde nganga-nzambi kudia yo bonso dikabu ya kinduku.—Lev 23:18-20.

***w14* 15/5 28 § 11**
Keti Nge Ke Tambula ti Organizasio ya Yehowa?

11 Organizasio ya Yehowa ke sadisaka beto na mutindu yo ke longisilaka beto na kuwidikila na dikebi yonso ndongisila yai ya ntumwa Polo: “Bika beto tulana dikebi sambu beto pesana kikesa ya kumonisa zola mpi ya kusala bisalu ya mbote, mpi beto yambula ve kuvukana na balukutakanu na beto, mutindu bantu ya nkaka kele ti kikalulu ya kusala, kansi beto pesana kikesa, mpi beno sala yo mingi kuluta sambu beno ke mona kilumbu ke finama.” (Baeb. 10:24, 25) Balukutakanu mpi bankinsi yina bantu ya Izraele vandaka kusala konso mvula sambu na kusambila Yehowa vandaka kukumisa kimpeve na bo ngolo. Diaka, Nkinsi ya Bisasa yina bo vandaka kusala na bilumbu ya Nehemia vandaka dibaku mosi ya kiese. (Kub. 23:15, 16; Neh. 8:9-18) Beto ke bakaka mambote ya mutindu mosi na balukutakanu na beto ya dibundu mpi ya nene. Bika beto sadila bangidika yai yonso na kiteso ya mingi sambu nde beto yela na kimpeve mpi kuvanda na kiese.—Tito 2:2.

Bimvwama ya Kimpeve

***w19.02* 2 § 3**
Tanina Kwikama na Nge

3 Bansadi ya Yehowa ke vandaka ya kwikama na yandi sambu bo ke zolaka yandi na ntima ya mvimba mpi ke salaka ntangu

yonso mambu yina ke pesaka yandi kiese. Beto tadila mutindu Biblia ke sadilaka ngogo kwikama. Na Biblia, ngogo "kwikama" ke tendula kima ya mvimba, ya kukonda kifu to ya kukuka. Mu mbandu, bantu ya Izraele vandaka kutambikila Yehowa bambisi mpi Nsiku lombaka nde bambisi yango fwete vanda ya kukonda kifu. (Levi 22:21, 22) Nzambi lombaka bansadi na yandi na kutambika ve mbisi yina me konda dikulu, dikutu, disu to ya ke bela. Yehowa zolaka nde mbisi yango kuvanda ya mvimba, ya kukonda kifu to ya kukuka. (Mal. 1:6-9) Beto me bakisa kikuma yina Yehowa ke zolaka nde kima kuvanda ya mvimba to ya kukonda kifu. Ntangu beto ke sumbaka kima, yo vanda dimbuma, mukanda to kisadilu, beto ke zolaka nde ata kima mosi ve kukonda. Beto ke zolaka nde yo vanda ya mvimba, ya kukonda kifu to ya kukuka. Kiteso mosi, Yehowa ke zolaka nde zola mpi kwikama na beto sambu na yandi kuvanda ya mvimba, ya kukonda kifu to ya kukuka.

YANUARI 25-31

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | LEVI 24-25

"Mvula ya Yubile Mpi Kimpwanza na Beto na Bilumbu ya Ke Kwisa"

***it*-2-F 137**
Kimpwanza

Nzambi Yina Ke Pesaka Kimpwanza. Yehowa kele Nzambi ya kimpwanza.Yandi katulaka dikanda ya Izraele na kimpika na Ezipte. Yandi songaka bantu ya Izraele nde kana bo landa kulemfukila yandi, yandi ta pesa bo bima yonso yina bo ta vanda ti yo mfunu. (Kul 15:4, 5) Davidi tubilaka "lutaninu" na banzo-zulu ya Yeruzalemi. (Nk 122:6, 7) Kansi nsiku vandaka kutuba nde kana muntu mosi me kuma nsukami yandi lenda kuditeka bonso mpika sambu na kulungisa bampusa na yandi mpi ya dibuta na yandi. Nsiku vandaka kupesa Mu-Ebreo yai kimpwanza na nima ya kusadila mfumu na yandi bamvula nsambwadi. (Kub 21:2) Na (konso mvula ya 50) ya Yubile, bo vandaka kupesa bantu yonso ya insi kimpwanza. Bo vandaka kukatula na kimpika konso Mu-Ebreo yina vandaka na kimpika mpi konso muntu vandaka kuvutuka na ntoto na yandi. —Lev 25:10-19.

***it*-1-F 1107 § 7**
Kimvwama

Sambu ntoto vandaka ya bantu ya dibuta mpi sambu na bandonga ya bantu yina ta kwisa na nima, bo vandaka ve ti nswa ya kuteka yo. Bo vandaka kuteka ntoto na kutadila valere ya bima yina yo ta basisa, bo vandaka kutula ntalu na yo na kutadila bamvula yina yo ta sala tii na Yubile yina ke landa. Sambu na mvula ya Yubile, bo vandaka kuvutula ntoto na munkwa na yo kana bo me katukaka kusumba yo diaka ve ntama mingi. (Lev 25:13, 15, 23, 24) Nsiku yai vandaka kutadila mpi banzo yina vandaka na bambaza ya kukonda bibaka, yina bo vandaka kutadila bonso kitini ya nseke. Sambu na nzo yina vandaka na mbanza yina bo me ziungaka ti bibaka, nswa ya kusumba diaka vandaka kulanda kuvanda kaka sambu na mvula mosi banda na ntangu yina bo tekaka yo, disongidila ntangu yo kumaka nzo ya muntu yina sumbaka yo. Sambu na banzo yina vandaka na bambanza ya Balevi, nswa ya kusumba yo diaka vandaka ya kukonda nsuka sambu balevi vandaka ve ti dikabu ya ntoto.—Lev 25:29-34.

***it*-2-F 70 § 2**
Yubile

Kuzitisa nsiku ya Yubile vandaka kutani dikanda na kukutana ve ti bampasi yina beto ke mona bubu yai na bansi mingi disongidila bamvwama ke kuma kaka bamvwama mpi bansukami ke kuma kaka bansukami. Mambote yina konso muntu vandaka kubaka vandaka kukumisa dikanda ngolo, sambu yo vandaka kusala nde ata muntu mosi ve kuvanda nsukami to kumona mpasi ya kuzwa mbongo. Kansi konso muntu vandaka kusadila mayele mpi makuki na yandi sambu na mambote ya dikanda. Yehowa sakumunaka ntoto ya bantu ya Izraele sambu yo buta bima mingi mpi Yandi longaka bo. Yo yina kana bantu ya Izraele zolaka kulanda kulemfukila yandi, bo zolaka kuvanda ti luyalu ya kukuka mpi kimvwama yina ke katukaka kaka na Nzambi ya kieleka.—Yez 33:22.

Bimvwama ya Kimpeve

***w09*-F 1/9 22 § 4**
Ntangu Bantu me Sadila Nge Diambu ya Mbi

Na ntangu ya ntama kana muntu mosi ya Izraele kubula mpangi na yandi ngolo mpi kutobula yandi disu, Nsiku vandaka kupesa muntu ya mutindu yina ndola ya me fwana. Kansi yo vandaka ve kupesa nswa na muntu yina bo me bula ngolo na kupesa ndola na muntu yina bulaka yandi to na muntu ya dibuta na yandi. Nsiku vandaka kulomba muntu yina bo bulaka na kunata diambu yango na bazuzi. Kuzaba nde bo lenda pesa muntu yina salaka mambu ya mbi mpi ya nku na luzolo yonso ndola mosi ya mpasi kaka mutindu yandi salaka yo na muntu yina yandi bulaka, vandaka kupesa boma ya mingi. Kansi mambu yango vandaka kusuka ve kaka pana.

FEBRUARI 1-7

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | LEVI 26-27

"Mutindu ya Kubaka Balusakumunu ya Yehowa"

***w08* 1/4 12 § 8**
Buya "Bima ya Mpamba-Mpamba"

8 Inki mutindu "kimvwama" lenda kuma bonso nzambi? Mu mbandu, yindula ditadi mosi na kati ya kilanga na Izraele ya ntama. Bo lendaka kusadila ditadi yina sambu na kutungila nzo to kibaka. Kansi, kana bo tedimisa 'ditadi' yina bonso kiteki, yo vandaka kukuma mutambu sambu na bantu ya Yehowa. (Levi 26:1) Mutindu mosi, mbongo ke vandaka mfunu kana beto ke sadila yo ti bukatikati. Beto ke vandaka na mfunu na yo sambu na kuzinga, mpi beto lenda sadila yo mbote na kisalu ya Yehowa. (Lo. 7:12; Luka 16:9) Kansi, kana beto ke tula mbongo na ntwala ya kisalu na beto ya Bukristu, mbongo ta kuma nzambi na beto. (*Tanga 1 Timoteo 6:9, 10.*) Na nsi-ntoto yai ya bantu ke monaka nde kusosa kimvwama kele mfunu mingi, beto fwete zikisa nde beto kel anda na kuvanda ti dibanza ya bukatikati na diambu yai.—1 Tim. 6:17-19.

***it*-2-F 753 § 2**
Boma

Mutindu Yehowa sadilaka Moize mpi zitisaka yandi, salaka nde Moize kukuma kusala mambu ya nene ti ya boma (na kiebreo *môra'*) na ntwala ya bansadi ya Nzambi. (Kul 34:10, 12; Kub 19:9) Bantu yonso yina vandaka ti lukwikilu vandaka kuwa boma ya mingi na kiyeka ya Moize. Bo bakisaka nde Nzambi vandaka kutuba na nzila ya Moize. Bantu ya Izraele vandaka mpi kuwa boma ya mingi sambu na kisika ya santu ya Yehowa. (Lev

19:30; 26:2) Yo vandaka kutendula nde bo fwete monisa luzitu ya mingi na kisika ya santu, kusamba Yehowa na mutindu yina yandi vandaka kuzola mpi kuzinga na kuwakana ti bansiku na yandi yonso.

***w91*-F 1/3 17 § 10**
"Ngemba ya Nzambi" Kutanina Bantima na Beno

10 Yehowa songaka bantu ya Izraele nde: "Kana beno landa kuzitisa bansiku na mono ti bantuma na mono mpi beno sadila yo, mono ta pesa beno bamvula ya ngolo na ntangu na yo, insi yina ta buta mbuma na yo, mpi banti ya bilanga ta buta mbuma na yo. Mono ta tula ngemba na insi yina, beno ta lala mpi muntu mosi ve ta pesa beno boma; mono ta katula bambisi ya mfinda ya makasi na insi yina, mpi mbele ya bitumba ta luta ve na insi na beno. Mono ta tambula na kati na beno mpi mono ta vanda Nzambi na beno, ebuna beno ta vanda bantu na mono." (Lev 26:3, 4, 6, 12) Dikanda ya Izraele zolaka kuvanda na ngemba sambu bambeni na bo zolaka ve kusala bo mbi, bo zolaka kuvanda ti bima mingi mpi kinduku ya mbote ti Yehowa. Sambu na kubaka mambote yai yonso, yo lombaka nde bo lemfuka na nsiku ya Yehowa.—Nk 119:165.

Bimvwama ya kimpeve

***it*-2-F 564**
Kipupa

Bampasi Yina Kubuya Nsiku ya Yehowa Ke Nataka. Nzambi songaka bantu ya Izraele nde kana bo zitisa ve kuwakana yina yandi salaka ti bo, yandi ta 'tinda kipupa na kati na bo.' (Lev 26:14-16, 23-25; Kul 28:15, 21, 22) Masonuku ke monisaka nde lusakumunu ya Nzambi ke salaka nde muntu kuvanda ti sante ya mbote, yo vanda ya nitu to ya kimpeve (Kul 7:12, 15; Nk 103:1-3; Bin 3:1, 2, 7, 8; 4:21, 22; Kus 21:1-4), kansi disumu mpi kukonda kukuka ke salaka nde muntu kubela. (Kub 15:26; Kul 28:58-61; Yez 53:4, 5; Mat 9:2-6, 12; Yoa 5:14) Ya kieleka, bantangu ya nkaka Yehowa Nzambi vandaka kupesa bantu ndola ya maladi na mbala mosi. Mu mbandu yandi losilaka Miriami, Uziya mpi Gehazi maladi ya lepre (Kut 12:10; 2Bs 26:16-21; 2Bn 5:25-27), yo ke monana nde na mabaku mingi yina maladi mpi bipupa vandaka kusimba bantu, vandaka sambu na kukonda kukuka to sambu na masumu yina bantu mpi makanda salaka. Na kutuba ya nkaka, bo vandaka kubuka yina bo kunaka. Nitu na bo vandaka kumona mpasi ya mambu ya mbi yina bo salaka (Bag 6:7, 8) Ntumwa tubaka sambu na bantu yina vandaka kusala pite nde Nzambi "me bikaka bo na kusala mambu ya mvindu, sambu bo pesa nitu na bo mosi nsoni na kati na bo . . . bo ke baka ndola ya kukuka, yina me fwana sambu na mambu na bo ya mbi."—Bar 1:24-27.

FEBRUARI 8-14

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | KUTANGA 1-2

"Yehowa Ke Yidika Bantu na Yandi"

***w94* 1/12 8 § 4**
Kisika ya Me Fwana na Lusambu ya Yehowa na Luzingu na Beto

4 Kana nge lendaka kuvanda ti mabanza ya kimvuka ya bantu ya Izraele me tunga na kati ya nsi makanga, inki nge lendaka kumona? Kimvuka ya ngituka, ya nene mpi na ndonga ya batenta kisika ke lala kiteso ya bantu mafunda tatu to kuluta, ya me vukana na kulandaka nkabisa ya bikanda tatu banda na Nordi, Sudi, Esti, ti Westi. Na kutadilaka na nfinama, nge ta

mona diaka kibuka ya nkaka penepene na katikati ya camp. Na bimvuka yina iya ya fioti ya batenta, vandaka kulala mabuta ya kikanda ya Levi. Na katikati kibeni ya camp na kisika ya bo ziungisaka ti kibaka ya lele vandaka nzo mosi ya nene. Yina vandaka "tenta ya balukutakanu" to Nkela ya Santu ya kutungamaka na maboko ya "bantu ya mayele ya ntima" (NW) ya Izraele na kulandaka mbandu ya Yehowa kupesaka—Kutanga 1:52, 53; 2:3, 10, 17, 18, 25; Kubasika 35:10.

***it*-1-F 385 § 5**
Camp

Camp ya bantu ya Izraele vandaka nene mingi. Ntalu ya kimvuka ya babakala yina bo sonikaka bazina sambu na kunwana bitumba vandaka 603550, kana beto yika mpi bankento, bana, minunu, bantu yina vandaka ti bifu na nitu, Balevi 22000, "kimvuka mosi ya nene ya bantu" mpi banzenza, yo lenda vanda nde na kimvuka bo vandaka 3000000 to kuluta. (Kub. 12:38, 44; Kut. 3:21-34, 39) Nene ya camp ya bantu ya Izraele ke zabana mpenza ve sambu bo vandaka ve kuzinga kaka kisika mosi. Ntangu bo tungaka camp na Ntoto ya Zelo na Zelo ya Moabi na lweke ya Yeriko, bo salaka yo kaka mutindu yo lombamaka "katuka na Bete-yeshimoti tii na Abeleshitimi."—Kut33:49.

Bimvwama ya Kimpeve

***it*-2-F 767**
Kusonika bazina

Mbala mingi, bo vandaka kusonika bazina ya bantu na kulanda ndonga ya dikanda mpi ya bantu ya nzo. Kisalu yai vandaka ngolo kuluta kutanga kaka ntalu na bo. Kusonika bazina ya bantu yina Biblia ke tubilaka vandaka sambu na bikuma mingi. Mu mbandu bo vandaka kusadila yo sambu na kufuta mpaku, mikumba ya kisalu ya kisoda, to (sambu na Balevi yina mambu yango vandaka kutadila) sambu na kusala bisalu na kisika ya santu.

FEBRUARI 15-21

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | KUTANGA 3-4

"Kisalu ya Balevi"

***it*-2-F 655 § 1**
Nganga-Nzambi

Na Nsi ya Kuwakana ya Nsiku. Ntangu bantu ya Izraele vandaka bampika na Ezipte, Yehowa santisaka sambu na yandi mosi konso mwana ya ntete na Izraele ntangu yandi fwaka konso mwana ya ntete ya Ezipte na ndola ya kumi. (Kub 12:29; Kut 3:13) Bana yai ya ntete vandaka ya Yehowa, sambu yandi sadilaka bo kaka na kisalu na yandi ya mfunu. Yehowa vandaka ti nswa ya kukumisa bana yai yonso ya ntete ya babakala ya Izraele banganganzambi mpi kusonga bo na kutanina kisika ya santu. Kansi yandi salaka ve mutindu yina, yandi lungisaka lukanu na yandi muntindu yandi bakaka babakala yina vandaka na dikanda ya Levi sambu na kusala kisalu yai. Nzambi pesaka dikanda ya Izraele nswa ya kukatula babakala ya Levi mpi kuyingisa bo na bana babakala ya ntete ya makanda yina ya nkaka 12, disongidila (bantekolo ya Efrayimi mpi ya Manase bana ya Yozefi yina bo vandaka kutanga bonso makanda zole). Na mbala mosi yina bo tangaka ntalu ya bantu, bo monaka nde ntalu ya bana ya ntete yina vandaka ti ngonda mosi kansi vandaka ve Balevi vandaka mingi disongidila 273 kuluta ntalu ya bana ya babakala ya Balevi. Sambu na kikuma

yai, Nzambi yombaka bana yai 273 na kufuta bashekele tanu (11 $) mbongo yina bo vandaka kupesa Aroni ti bana na yandi ya babakala (Kut 3:11-16, 40-51) Na ntwala ya kupesa mbongo yai, Yehowa vandaka dezia kukatula babakala ya dibuta ya Aroni ya dikanda ya Levi sambu na kukuma banganga-nzambi ya Izraele.—Kut 1:1; 3:6-10.

***it*-2-F 133 § 1**
Balevi

Bisalu ya Banganga-nzambi. Dikanda ya Levi vandaka ti mabuta tatu ya bana ya Levi, Gershoni (Gershomi), Kohati mpi Merari (Kuy 46:11; 1Bs 6:1, 16) Bo pesaka konso dibuta na kati ya mabuta yai kisika pene-pene ya nzo-tenta na ntoto-makanga. Bantu ya dibuta ya Kohati yina ya Aroni tungaka camp na bo na esti na ntwala ya nzo-tenta. Bantu ya nkaka ya dibuta ya Kohati tulaka camp na bo na ndambu ya sudi. Bantu ya dibuta ya Gershoni tulaka camp na bo na westi mpi dibuta ya Merari tulaka na nordi. (Kut 3:23, 29, 35, 38) Balevi vandaka ti mukumba ya kutula, ya kukatula mpi ya kukeba nzo-tenta. Ntangu yo vandaka kulomba nde bo katula camp, Aroni ti bana na yandi ya babakala vandaka kukitisa rido yina vandaka kukabula Kisika ya Santu mpi Kisika ya Kuluta Santu. Bo vandaka mpi kufika sanduku ya kimbangi, mesa-kimenga, bima ya nkaka ya santu mpi bisadilu na yo. Bantu ya dibuta ya Kohati vandaka kutanina bima yai. Bana ya Gershoni vandaka kunata bilele ya tenta, bilele ya kufika tenta, barido ya ke lela ya kibansala mpi bansinga ya tenta (bansinga ya nzo-tenta). Bana ya Merari vandaka kukeba makunzi ya nzo-tenta, banti na yo, makunzi na yo ya nene, mabulu na yo, bapike ya tenta mpi bansinga ya tenta (bansinga yina vandaka na nziunga ya kibansala ya nzo-tenta).—Kut 1:50, 51; 3:25, 26, 30, 31, 36, 37; 4:4-33; 7:5-9.

***it*-2-F 133 § 3**
Balevi

Na ntangu ya Moize yo vandaka kulomba nde Mulevi kulungisa bamvula 30 sambu na kusala bisalu, mumbandu kisalu ya kunata nzo-tenta ti bima na yo ntangu bo vandaka kukatula yo. (Kut 4:46-49) Kana yandi me lungisa bamvula 25 yandi lenda sala bisalu ya nkaka kansi ve bisalu ya ngolo bonso kunata nzo-tenta. (Kut 8:24) Na bilumbu ya Ntotila Davidi, bo kumaka kusala bisalu yango ata ti bamvula 20. Yo kumaka mutindu yina sambu Davidi tubaka nde yo ta lomba diaka ve nde bo nata nzo-tenta (sambu tempelo ta yinga yo). Bo vandaka kusukisa kusala bisalu yango ti bamvula 50 (Kut 8:25, 26; 1Bs 23:24-26; tala *ÂGE.*) Nsiku yai vandaka mpi kutadila Balevi sambu mbala mingi bo vandaka kutanga yo na meso ya bantu mingi mpi kulonga yo na bantu.—1Bs 15:27; 2Bs 5:12; 17:7-9; Neh 8:7-9.

Bimvwama ya Kimpeve

***w06* 1/8 25 § 13**
Vanda Mayele Mpi Tina Nzambi Boma!

13 Sambu Davidi monaka mutindu Nzambi sadisaka yandi na bantangu ya mpasi, yandi kumaka na boma ya ngolo ya Nzambi mpi kutula ntima na yandi na Nzambi kumaka ngolo. (Nkunga 31:22-24) Kansi, na bambala tatu, Davidi tinaka ve Nzambi boma, mpi yo nataka malanda ya mbi mpenza. Diambu ya ntete ke tadila bangidika ya yandi sadisaka sambu na kunata Sanduku ya kuwakana ya Yehowa na Yeruzalemi na zulu ya pusupusu, na kisika nde Balevi kunata yo na mapeka mutindu Nsiku ya Nzambi vandaka kutuba. Ntangu Uza, yina vandaka

kutwadisa pusupusu, tandulaka diboko sambu na kusimba Sanduku na mpila nde yo nikana ve, yandi fwaka na mbala mosi sambu "yandi songaka ve luzitu na Sanduku ya Nzambi." Ya kieleka, Uza salaka disumu ya nene, kansi kima nataka mpasi yina vandaka kifu ya Davidi sambu yandi zitisaka ve Nsiku ya Nzambi. Kutina Nzambi boma ke tendula kusala mambu na mutindu yandi ke zolaka.—2 Samuele 6:2-9; Kutanga 4:15; 7:9.

FEBRUARI 22-28

BIMVWAMA YA NDINGA YA NZAMBI | KUTANGA 5-6

"Inki Mutindu Nge Lenda Landa Mbandu ya Banazire"

***it*-2-F 381-382**
Nazire

Bo vandaka kulomba bantu yina vandaka kusala lusilu ya Kinazire na kuzitisa bansiku yai tatu: 1) bo fwete nwa ve malafu yina ke lawusaka, bima yonso yina bo me sala ti bambuma ya vinu, bambuma ya vinu ya mubisu, ya kuyela to ya kuyuma, bo fwete nwa mpi ve masa na yo, yo vanda ya mubisu 2) Bo fwete zenga ve nsuki mpi ya 3) Bo fwete simba ve mvumbi ata yo kele yo vanda ya muntu ya dibuta; tata na yandi, mama na yandi to mpangi na yandi ya nkento.—Kut 6:1-7.

Balusilu ya Mfunu. Muntu yina vandaka kusala lusilu yai vandaka kuzinga "bonso Nazire [muntu yina me kudipesa to muntu ya kele na kingenga] sambu na Yehowa" kansi yo vandaka ve sambu bantu kupesa yandi lukumu to sambu na kumonisa nde yandi kele ti luzingu ya kudipimisa. Kansi "yandi kele santu sambu na Yehowa bilumbu yonso ya Kinazire na yandi."—Kut 6:2, 8; fwanisa ti Kuy 49:26, noti na nsi ya lutiti.

Bansiku yina bo vandaka kulomba Banazire vandaka ti ntendula mosi ya mfunu na lusambu ya Yehowa. Nazire vandaka bonso nganga-nzambi ya nene na mutindu yandi vandaka ve mvumbi ata ya bampangi na yandi sambu na kisalu na yandi ya santu yina yandi vandaka kusala. Sambu bangangaganzambi mpi bilandi na bo vandaka ti bisalu mingi ya kusala, yo vandaka kizitu sambu na bo na kunwa vinu to malafu mingi tangu bo vandaka kusala kisalu na bo ya santu na ntwala ya Yehowa.—Lev 10:8-11; 21:10, 11.

Diaka, Nazire (na kiebreo *nazir*) "fwete bikala santu mpi kubikisa nsuki ya ntu na yandi yo yela." Yo vandaka kidimbu ya nene yina lenda sala nde bantu kuzaba na nswalu yonso kisantu ya Kinazire na yandi. (Kut 6:5) Bo vandaka mpi kusadila ngogo ya kiebreo *nazire* sambu na kubinga vinu "yina bo me zenga ve balutangu na yo" na nsungi ya Kisabatu ya santu mpi na bamvula ya Yubile. (Lev 25:5, 11) Yo kele mfunu na kuzaba mpi nde kinzanza ya wolo yina vandaka na ntwala ya tirbani ya kanganga-nzambi ya nene, ya bo sonikaka ti bangogo yai: "Busantu kele ya Yehowa," bo vandaka kubinga yo "kidimbu ya santu ya kudipesa [na kiebreo *nezer* yina kele ti ntendula ya mutindu mosi ti *nazir*]." (Kub 39:30, 31) Bo vandaka mpi kubinga lele ya ntu to mpu ya kimfumu yina bantotila ya Izraele vandaka kulwata nde *nezer.* (2Sa 1:10; 2Bn 11:12; tala *CONSÉCRATION; COURONNE.*) Na dibundu ya Bukristu, ntumwa polo tubaka nde nsuki ya nda kele mpu sambu na nkento. Yo ke yibusa yandi na mbala mosi nde yandi me swaswana ti bakala mpi yandi fwete yibuka nde yandi fwete monisa bulemfu ya mingi na ngidika yai ya Nza-

mbi. Kansi, bansiku yai ya kukonda kuzenga nsuki (diambu mosi ya me fwana ve sambu na bakala), kubuya kunwa vinu mpi kuvanda bunkete vandaka kusadisa nazire na kumona mfunu ya kudipimisa mpi ya kulemfuka na luzolo ya Yehowa.—1Bk 11:2-16; tala *CHEVEUX, POILS; COUVRIR LA TÊTE (SE); NATURE.*

Bimvwama ya Kimpeve

w05-F 15/1 30 § 2
Bangiufula ya Batangi

Kinazire ya Samsoni swaswanaka ti banazire yina ya nkaka. Nkutu na ntwala nde yandi butuka, wanzio ya Yehowa songaka mama na yandi nde: “Tala! Nge ta baka divumu mpi ta buta mwana ya bakala, mpi lutebu fwete luta ve na ntu na yandi, sambu mwana yina ta vanda Nazire ya Nzambi katuka ntangu yina yandi ta butuka, mpi yandi ta baka ntwala sambu na kugulusa Izraele na maboko ya bantu ya Filistia.” (Baz 13:5) Samsoni salaka ve lusilu ya kinazire. Nzambi muntu ponaka yandi na kukuma nazire mpi kinazire na yandi vandaka sambu na luzingu ya mvimba. Nsiku yina vandaka kubuya kusimba mvumbi vandaka kutadila yandi ve. Ebuna na kidiba kana yandi simbaka mvumbi, nki mutindu yandi zolaka kuvutukila lusilu ya kinazire yina yantikaka banda ntangu yandi butukaka? Ya kieleka, mambu yina bo vandaka kulomba banazire yina vandaka kusala yo luzingu ya mvimba vandaka ve kiteso mosi ti yina bo vandaka kulomba banazire yina vandaka kukuma yo na luzolo na bo.

© 2020 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania